

El Sanatları Ürünlerinin Kırsal Turizm Kapsamında Değerlendirilmesi: Espiye - Akkaya Köyü Örneği

Evaluation of Handicraft Products in the Scope of Rural Tourism: the Case of Espiye - Akkaya Village

Mutlu KAYA¹, Nisanur EROL²

^{1,2}Ondokuz Mayıs Üniversitesi,
Turizm Fakültesi, Samsun, Türkiye

ORCID:

M.K.: 0000-0001-9165-0110

N.E.: 0000-0003-0189-1768

Corresponding Author:

Mutlu KAYA

Email:

mutlu.kaya@omu.edu.tr

Citation: Kaya, M. ve Erol, N. (2021). El sanatları ürünlerinin kırsal turizm kapsamında değerlendirilmesi: Espiye-Akkaya Köyü Örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 11 (1): 226-240.

Submitted: 17.02.2021

Accepted: 19.03.2021

Özet

Seyahatlerini kırsal alanlara gerçekleştiren turistler yörenin tarımsal üretim, doğal ve tarihsel özelliklerinin yanı sıra yerel kültürünü de tanımak istemektedir. Yerel kültürün en önemli kaynaklarından biri olan yöresel el sanatları aynı zamanda turistik bir ürün olmaları nedeniyle kırsal turizm açısından büyük potansiyel taşımaktadır. Bu manada çalışmada Giresun ilinin Espiye ilçesine bağlı Akkaya köyünde ısırgan ipinden yapılan el sanatları ürünlerinin yarattığı kırsal turizm potansiyeli ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırma kapsamında ziyaret edilen Akkaya köyünde yerel halk ile görüşmeler yapılmış, köyün coğrafi yapısı incelenerek fotoğraf ve video kayıtları alınmış, bu bilgiler konu ile ilgili ulusal ve uluslararası yayımlar ve çevrimiçi internet sitelerinden elde edilen verilerle bir araya getirilerek çalışmaya aktarılmıştır. Köydeki el sanatları ürünlerinin örneğine çok fazla rastlanmayan bir şekilde ısırgan otundan elde edilen ipe üretilen dokuma ürünleri olması ve bunların kültürel özellikleri yanında sağlık açısından faydaları nedeniyle sağlık turizmi adına da değer oluşturması, köyün geleneksel yapısı ve çevresinde yer alan doğal (mağara, şelale, anıt ağaçlar) turistik çekiciliklerin destekleyici etkisi de göz önüne alındığında yerleşmenin kırsal turizm etkinlikleri kapsamında yöreye gelen turistlerin beklentilerine cevap verebilecek potansiyele sahip olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kırsal Turizm, Isırgan Otu, El Sanatları, Akkaya köyü, Giresun

Abstract

Tourists who travel to rural areas want to get to know the local culture as well as the agricultural production, natural and historical features of the region. Local handicrafts, one of the most important resources of the local culture, have a great potential in terms of rural tourism development as they are also a touristic product. In this sense, in this study it was attempted to reveal the rural tourism potential of Akkaya Village of Espiye district of Giresun province that created by handicrafts which were made of nettle ropes. Interviews were conducted with local people in the Village, the geographical structure of the village was examined, photographs and video recordings were taken. The data obtained from interviews were combined with the data obtained from national and international publications and online websites. Since the handicrafts in the village are woven products produced from nettle rope which is something extraordinary and due to its cultural characteristics

as well as health benefits, these handicrafts create value in terms of health tourism, and regarding the traditional structure of the village and the supportive effect of the natural (cave, waterfall, monumental trees) attractions, it has been observed that the settlement has the potential to meet the expectations of the tourists visiting the region for rural tourism purposes.

Keywords: Rural Tourism, Stinging Nettle, Handicrafts, Akkaya Village, Giresun.

1. GİRİŞ

Dünya genelinde meydana gelen ekonomik, sosyal, teknolojik gelişmeler ve değişimler kırsal alanların hızla boşalması ve nüfusun kentlerde toplanması sonucunu doğurmuştur. Şehirlerin sayılarının ve nüfuslarının hızla artmasına rağmen kırsal alanlardan kentlere gerçekleşen göçler sürmekte, kırsal alanlar nüfus kaybetmeye devam etmektedir. Birçok ülkede kırsal alanların nüfus kaybını önlemek amacıyla kırsal kalkınma projeleri geliştirilmekte, böylece kırsal alanlarda refah seviyesinin artırılmasıyla göçün önlenmesi amaçlanmaktadır. Büyük yatırımlar yapılmadan mevcut doğal ve kültürel kaynaklarla önemli bir katma değer ortaya çıkarabilen turizm, sektör olarak özellikle gelişmekte olan ülkelerin kırsal kalkınma çalışmalarının en başında yer almaktadır. Kırsal alanlarda yerel kaynakların değerlendirilmesi sonucu gelişen kırsal turizm faaliyetleri kırsal kalkınmaya destek verdiği gibi yerel kaynakları koruyarak sürdürülebilir olmasını da sağlayabilmektedir. Günümüzde turizmin, özellikle gelişmekte olan ülkelerin ekonomileri için önemi gittikçe artarken, kendi iç dinamikleriyle kalkınamayan az gelişmiş bölge ve yöreler turizmi bir kalkınma aracı olarak görmektedirler.

Kırsal alanlarda gerçekleştirilebilecek olan faaliyetler yöresel özelliklere göre farklılaşarak değişkenlik göstermekle beraber tarımsal değerlere ve geleneksel yaşama duyulan ilgi kırsal turizm kavramının hareket noktasını oluşturmaktadır (Koroğlu ve Koroğlu, 2006:234). Kırsal alanlar, turistlerin doğal manzaralar eşliğinde, kültürel ve çevresel deneyimler yaşamalarını sağlayan çekim merkezleridir. Kırsal alanlarda gerçekleştirilen turizm faaliyetleri, turistlerin eğlenmelerine, farklı duygular yaşamalarına, yerel halkın gelir seviyesinin artmasına, kültürün ve yerel değerlerin korunmasına katkı sağlamaktadır. Kırsal turizm, kırsal alanda yaşayan toplumla, toplumun ürettiği ve geçmişte devraldığı sosyo-kültürel değerlerle etkileşim halinde, kırsal alana özgü huzur ortamından ve doğal kaynaklardan, dinlenme ve bilgilendirme amaçlı yararlanma faaliyetidir (Özçatalbaş, 2000:3). Kırsal turizm, yerel halk için istihdam imkânları yaratarak ekonomik açıdan gelir düzeylerini olumlu yönde etkilemektedir. Göçler sonucu ekonomik gücü ve iş gücü potansiyeli azalan kırsal alanlarda turizmin gelişimi ile birlikte özellikle kadınlar için istihdam alanı oluşması, yerel halkın ekonomik ve sosyal açıdan yaşam standartlarının yükselmesine katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda farklı turizm türleri ile kolay bir şekilde bütünleşen kırsal turizm, yıl içinde uzun süreli faaliyetler yapılmasına olanak tanıyarak yılın neredeyse her döneminde bölgelerin turist çekmesini sağlamaktadır. Ayrıca, doğal çevrelerin korunmasına destek vermesi ve kırsal kültürün yok olmasını engellemesi (Torun, 2013:31), yerel halkın stratejilerini ve faaliyetlerini değiştirebilecek küçük işletmeler kurma fırsatları, ekonomik hedeflere ulaşabilmek için yararlı olabilecek becerilerin gelişmesi, yerel halkın ihtiyaçlarının karşılanmasına katkı sağlayan kırsal altyapı gibi unsurlar kırsal turizmin yerel halka sağlayacağı farklı bileşenlerdir (Kausar ve Nishikawa, 2010:196). Bu durum kırsal toplulukların sürdürülebilirliği açısından önem taşımaktadır. Kırsal turizm, çiftlik tatilleri, köy turları, olta balıkçılığı, trekking (sırt çantalı yürüyüşler), tırmanma, atlı doğa gezileri, avcılık, spor turizmi, rafting, sanat ve miras turizmi, eğitim amaçlı gerçekleştirilen seyahatler ve tarihsel olarak bazı bölgelerde etnik özellikli turizmi kapsayan ve farklı turizm unsurlarını kırsal koşullara bağlı olarak birleştiren çok yönlü bir turizm faaliyetidir (Bramwell ve Lane, 1994'ten aktaran Alexander ve McKenna, 1998:203; Viljoen ve Tlabela, 2007:1). Kırsal turizm, doğal alanların ziyaret edilmesinin yanında kırsal kültürü tanımayı ve onunla bütünleşmeyi içeren bir turizm faaliyeti

olduğu için kırsal turizmin başlatıldığı yörelerde eskiden beri var olan tarım, hayvancılık, ormancılık ve el sanatları gibi etkinlikler kesinlikle bir yana itilmemekte, aksine bunlar kırsal turizmin temel çekicilikleri haline gelmektedir (Soykan,1999). Özellikle yerel kültürün en önemli kaynaklarından biri olan yöresel el sanatları aynı zamanda turistik bir ürün olmaları nedeniyle kırsal turizm açısından büyük potansiyel taşımaktadır.

Bu çalışmada Giresun'un Espiye ilçesine bağlı Akkaya köyünün el sanatları ürünlerinin yarattığı kırsal turizm potansiyeli ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Karadeniz Bölgesi Türkiye'nin en fazla göç veren bölgelerinden biridir. Göç sonucu kırsal alanların nüfusunun azalmasının yanı sıra coğrafi yapının makineli ve ticari tarım faaliyetlerine izin verememesi, doğal çevrenin ve geleneksel yaşamın korunmasına oldukça önemli katkı yapmıştır. Turizmin şekli ve turist isteklerinin değiştiği günümüzde bu korunmuş doğal ve kültürel yapı turizm açısından önemli bir değer haline gelmiştir. Araştırma sahası olan Akkaya köyü bu manada bozulmamış doğası ve kültürel özellikleriyle, geleneksel yaşam tarzıyla ve en önemlisi ısırgan otundan elde edilen ipe dokunan el sanatları ürünleriyle kırsal turizm adına önemli bir potansiyele sahiptir.

1.1.El Sanatları Turizm İlişkisi

El sanatları; bireylerin bilgi ve becerisine dayanan, çoğunlukla doğal hammaddelerin kullanıldığı, elle ve basit aletler dışında makine gücüne ihtiyaç durulmadan yapılan ve toplumun gelenek, göreneklerini, kültürünü, folklorik özelliklerini taşıyan, yapan kişinin zevk ve becerisini yansıtan, üretime yönelik ve gelir sağlayıcı etkinliklerdir (Özdemir ve Kaya, 2011:1149). Kırsal alanlara yönelik el sanatları tanımı ise; kırsal alanlarda daha çok kadınların tarımdan sonra geride kalan zamanlarında genellikle tarımsal hammaddeyi değerlendirerek geleneksel bir üretim tekniği ile ortaya koyduğu ürünler olarak tanımlanmaktadır (Etikan ve Çukur, 2011:5). El sanatı olarak adlandırılan ve bir toplumun yaşam biçimini yansıtan, çeşitli işlevleri olan, giyim- kuşamdan halı-kilim gibi dokumacılık ürünlerine, mutfak araç-gereçlerinden çeyizlik eşyalara, semercilikten müzik aletlerine farklı günlük kullanım eşyalarına kadar uzanan geniş bir yelpazeye sahip ürünlerdir (Öztürk, 2005:67). El sanatı ürünlerinin üretilmiş oldukları bölgenin iklim şartları, bitki örtüsü, kolay ve ekonomik olarak elde edilebilen hammaddeler gibi etkenlerden dolayı bölgelerde çeşitlilik göstermektedir (Hünerel ve Birnaz, 2012:181). Ürünleri yapım aşamasını gerçekleştiren kişilerin farklı üretim aletleri kullanmaları, ürünlerin yapımında hammadde kaynaklarının ve yapılış aşamalarının farklılık göstermesi, ürünlerin üzerinde uygulanan motiflerin, süsleme öğelerinin ve renklerin çeşitliliği bölge açısından el sanatı ürünlerinin değerlerinin özel olmasını sağlamaktadır.

El sanatları, turizm sektöründe turistlerin isteklerinin farklılaşması ile destinasyonlarda gerçekleşen turizm gelişimi çeşitli nesne ve hizmetlerde talep yaratarak turistler açısından merak konusu olmaya başlaması durumu hediyeli eşya sektörünün gelişmesinde ve destinasyonlar açısından ziyaretlerin tekrarlanması konusunda istek oluşturulmasında etkili bir rol oynamaktadır (John, 2014:3). Destinasyonlara özgü olan geleneksel el sanatı ürünleri turistlerin alışverişlerinde önemli bir yer tutmaktadır. Turistler tarafından el sanatları ürünlerine gerçekleştirilen talep ürünlerin farkındalığın artırılmasını sağlayarak ürünlerin özgünlüklerinin korunarak gelecek kuşaklara aktarılmasında turizm faaliyetleri etkili bir rol oynamaktadır (Özbek ve Çevik, 2018:589). Yerel halkın kültürel değerlerinden olan el sanatı ürünlerinin, turizm pazarına kazandırılması ile yerel halkın turizm faaliyetlerine katılımının sağlanması, geleneksel kültürel mirasın korunması, el sanatlarının turizm aracılığı ile sahiplenilmesi ve turistlerin deneyimlerine katkı sağlamaktadır (Benson, 2014:16; Köşker ve Karacaoğlu, 2019:995). El sanatları ürünlerinin turistlerin farklı destinasyonları ziyaret ve turistik alışveriş süreçlerinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Hediyelik eşyalar, turistlerin ziyaretleri boyunca yaşamış oldukları özel duyguların ve anıların hatırlatılmasını sağlayan bir araçtır. Pazarlanabilecek, özgün değere sahip

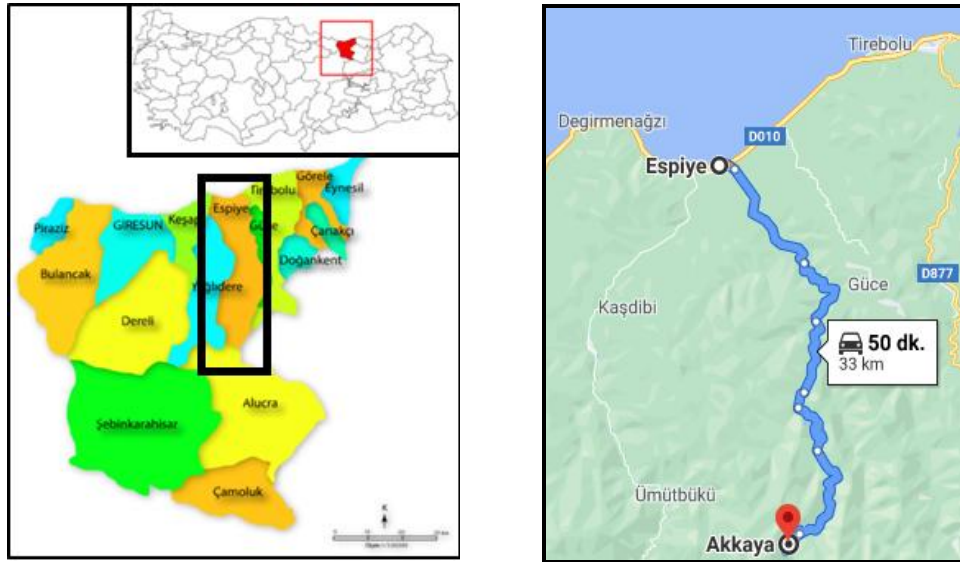
olan ve günümüzde turizm sektöründe hediyelik eşyalar arasında önemli yere sahip el sanatı ürünleri yörelerin yaratıcı kimliklerinin sürdürülebilir hale getirilmesinde etkili bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda el sanatları ürünleri iş gücü niteliğinin artması ve kırsal bölgelerden kentlere göçü yavaşlatması bakımından etkili bir yol olarak değerlendirilmektedir (Bayazıt vd., 2012:901-902; Can, 2013:262). Kırsal alanlarda el sanatları üretimi, başta kadınlar olmak üzere yerel halka istihdam imkânı sağlamaktadır. El sanatları ürünlerinin üretildiği yörenin tanıtılmasında, turistler için yörenin çekici bir merkez haline gelebilmesinde ve yörenin ekonomik, ticari kalkınmasında sürecinde katkıda bulunmaktadır (Özcüre ve Yavuz, 2006:172).

2. METERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışma, Giresun iline bağlı Espiye ilçesinin Akkaya köyünde yer alan ısırgan ipinden üretilen geleneksel el sanatları ürünlerinin ve diğer çekiciliklerin kırsal turizm potansiyelini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmada veriler, gözlem ve yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Çalışmanın ilk aşaması olarak 25 Ekim 2020 tarihinde Akkaya köyünde saha çalışması gerçekleştirilmiş, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak Akkaya köyünde ısırgan otundan el işi ürünler üreten 7 köylüden 6'sı ile görüşülmüştür. Bu görüşmede görüşme yapılan kişilere köyde geleneksel el sanatlarının ortaya çıkışı, gelişimi, üretim aşamaları, ısırgan bitkisinin yetiştirilme koşulları ve toplanma zamanı, ısırgan bitkisinin iplik yapımında tercih edilme nedeni, köyde üretim aşamasında kaç kişinin bulunduğu, ısırgan ipinden köyde üretilen el işi ürünlerden neler yapıldığı ve fiyatları, turistik ürün üretimi, ürünlerin tanıtım ve pazarlanmasının nasıl yapıldığı, köydeki diğer turistik çekicilikler ve köylülerin turizme bakış açısı hakkında bilgi almaya yönelik sorular sorulmuş, köydeki el sanatları çalışmalarının üretim aşamaları ve ürünler, köydeki diğer faaliyetler ve köyün coğrafi yapısı incelenmiş, fotoğraf, ses ve video kayıtları alınmıştır. Saha çalışmasında elde edilen veriler, konu ile ilgili ulusal ve uluslararası yayınlar ve çevrimiçi internet sitelerinden elde edilen verilerle bir araya getirilerek çalışmaya aktarılmıştır.

3. ARAŞTIRMA SAHASININ YERİ VE BAŞLICA ÖZELLİKLERİ

Araştırma sahası olan Akkaya köyü, Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü içerisinde yer alan Giresun ili Espiye ilçesine bağlıdır. Akkaya köyü, Giresun il merkezine 74 kilometre, Espiye ilçe merkezine ise 33 kilometre mesafede yer almaktadır (Google Maps, 2020)(Şekil 1). Dağlık bir alana kurulmuş olan Akkaya köyü, bölgenin genel iklim karakterine uygun olarak her mevsim yağışlı olmasının sonucu olarak zengin bitki örtüsüne sahiptir. 2019 yılı adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçlarına göre 79'u erkek 93'ü kadın olmak üzere Akkaya köyünün toplam nüfusu 172 kişidir (TÜİK, 2020). Köyün geçim kaynakları arasında bölgede başlıca tarımsal ürün olan fındık ve armut üretimi önem taşımakta aynı zamanda hayvancılık ile de uğraşmaktadır (Güleç, 2012:10-12).

Şekil 1. Giresun, Espiye Çalışma Alanı ve Konum Haritası (Wikipedia, 2020; (Google, 2020).

4. BULGULAR

4.1. Akkaya Köyü'nde El Sanatları

Akkaya köyü bozulmamış doğal yapısı ve kültürel özellikleri ile önemli bir kırsal turizm destinasyonu olmaya aday bir yerleşmedir. Yerleşmede bulunan ormanlık alanlar, yaylalar, su kaynakları, doğal tarımsal üretim gibi özellikler önemli kırsal çekicilikler olarak ön plana çıkmaktadır. Fakat şüphesiz yerleşmeyi benzerlerinden ayıran en önemli özellik köyde ısırgan otundan geleneksel yöntemlerle üretilen el sanatları ürünleridir. Ülkemizde ve dünyada çok yaygın olmayan bu üretim şekli hem kültür hem de sağlık turizmi anlamında destinasyona değer katmaktadır.

Akkaya köyünde ısırgan bitkisi uzun yıllardır köy hayatında yer almaktadır. Fakat sadece yiyecek olarak ya da halk hekimliği için kullanılan ısırgan, 2016 yılının şubat ayından itibaren iplik ya da el işi ürünler olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. ısırgan otunun iplik olarak kullanım fikri Akkaya köyü Muhtarı Fahrettin KILIÇ tarafından hayata geçirilmiştir. Köyden askere giden kişilerin yanına ağırlarının olabileceği düşüncesi ile kavrulmuş ısırgan vermeleri ve ayaklarda ezilme, yorulma vb. sebeplerle oluşan ağırların giderilmesinde haşlanmış ısırganı ayaklarına sararak ağrıyı gidermeye çalışma gibi geleneksel kullanımlar bu bitkiden elde edilecek ürünlerin hem sağlık açısından faydalı olacağı hem de köy için bir yeni istihdam alanı oluşturacağı düşüncesiyle bu konuda çalışmalara başlamışlardır. Akkaya köyünde geçmişte kendir liflerinden ip yapılarak kullanılmasıyla oluşan geleneksel uzmanlık ısırgan liflerinden ip elde edilmesini oldukça kolaylaştırmıştır.

4.2. ısırgan Bitkisinin Genel Özellikleri

Urticaceae (nettle) familyasına ait olan ısırgan otunun bilimsel adı *Urtica Dioica*'dır. Urtica, Latince yanmak anlamına gelen "urere" kelimesinden gelmektedir. Dioica kelimesi ise ayrı ayrı dişi ve erkek çiçeklerin ısırgan bitkisinde meydana geldiğini ifade etmektedir (Harwood ve Edom, 2012:108). Koyu yeşil renkte bulunan, tohum ve kökten çoğalan, 30-150 cm uzunluğuna kadar ulaşabilen, yaprakları ve gövdesinde yakıcı tüyleri bulunan yaygın bir şekilde dağılım gösteren bir bitkidir (Hoşbaş, 2008:5; Tello vd., 2008:180). Ilıman bölgelerde yetişmekte olan lifli bitkiler arasında yer alan ısırgan otu çok yıllık ya da tek yıl ömürlü olarak adlandırılan bir bitkidir

(Backes, 2018:315). 48 cins ve 1050 tür ısırğan otugiller familyası kapsamı içinde sınıflandırılmaktadır (Mabberley, 1997'den aktaran Ayan vd. 2006:357).

Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika'nın ılıman bölgelerinde yetişen ısırğan bitkisine Türkiye'de hemen her bölgede rastlanmakla birlikte Karadeniz Bölgesi'nde diğer bölgelere göre daha yaygın olarak görülmektedir. Tüm coğrafyalarda farklı özelliklerde bulunan ısırğan bitkisinin ülkemizde en sık rastlanan cinsi *urtica dioica*'dır (Özbey, 2013:7-8)(Resim 1-2). Çızlağan, ısırğı, dalagan, dızlağan, ağdalak, cızgan, cınçar, ısırğan otu Anadolu'da kullanılan yöresel adları içinde yer almaktadır (Baytop,1996'dan aktaran Akgül vd., 2011:86). Isırğan bitkisi tarlalar, bahçeler, terk edilmiş avlular, taşlık-kayalık alanlar, yüksek orman alanları, kırlar, otoyol ve nehir kenarlarında kendiliğinden yetişebilen bir bitkidir (Davis, 1998'den aktaran Çalışkan ve Ayan, 2011:217).

Resim 1-2. Isırğan Bitkisine (*Urtica Dioica*) Ait Türlerden Çiçeklenmeyen Isırğan Otu (Solda) ve Çiçekli Olgun Isırğan Otu (Baumgardner, 2016:8).

4.3. Isırğan Otunun Kullanım Alanları

Kimyasal bileşenleri açısından zengin olan ısırğan bitkisinin halat, gübre, bitkisel ilaç, renklendirici, ip yapımı ve tekstil endüstrisi gibi çeşitli kullanım alanları bulunmaktadır. Farklı uygulama alanı örnekleri bulunan ısırğan otu kozmetik alanında; saç sağlığını korumak ve parlaklığını sağlamak başta olmak üzere sabun, şampuan ve cilt losyonu gibi kozmetik ürünlerin yapımında kullanılmaktadır (Virgilio vd., 2015:47; Dumankaya, 2004'ten aktaran Bayram, 2011:70). Halk hekimliği gibi geleneksel yöntemler içinde romatizma ve romatizmal ağrılar, mide ağrısı, öksürük, soğuk algınlığı, apse, egzama, idrar sökücü, burun kanamasının durdurulması amacı ile kullanılmaktadır (Sezik vd., 1997:207; Sezik vd., 2001:111-112). Hayvanlar için yem kullanımı aşamasında da ısırğan otu kullanılmaktadır. Yem için kullanım amaçları arasında yumurtanın içinde bulunan sarılığın daha fazla artırılması amacı ile birlikte ayrıca Birinci ve İkinci Dünya Savaşları dönemlerinde kümes hayvanlarını beslemek amacı ile kullanılmıştır (Loetscher vd., 2013:166 ; Bredeman, 1959'dan aktaran Vogl ve Hartl, 2003:126). Arıcılık açısından bazı bitkileri değerlendiren araştırmacılar ısırğanın önemli bir polen kaynağı olduğunu ortaya koymuşlardır (Sıralı ve Deveci, 2002:222-25). Bal potansiyeli 2-3 grup olmakla birlikte polen verimi normaldir ancak polenlerin piyasadaki değeri yüksektir (Yılmaz ve Sarıkaya, 2010'dan aktaran Ayan vd., 2020:37). Isırğan gastronomi alanında da önemli yer tutmaktadır. Isırğan çorbası başta olmak üzere ısırğan haşlaması, ısırğan yemeği, ısırğan çullaması, köfte, börek, yağda ısırğan otu kavurması, ısırğan otu çayı, ısırğan otlu bulgur ve pirinç pilavı (Demir vd., 2015:72; Inaltong, 2020) gibi yemek

türleri yanında ısırgan otu koagüle olma (kümeleşme) özelliğine sahip olmasından dolayı peynir yapımında da kullanılmaktadır (Kavalalı, 2011:36).

Isırgan otunun doğal lif olarak kullanımının uzun bir geçmişe sahip olduğu tahmin edilmektedir. Isırgan bitkisi özlerinin Bronz Çağı kadar erken bir süreçte kumaş dokumasında kullanıldığı tahmin edilmektedir (Baumgardner, 2016:50). Isırgan bezi kumaşının oluşabilecek darbelere karşı sağlam olduğu ve Vikinglerin yelken bezi yapımında kullandıkları farklı kaynaklarda ifade edilmektedir (Akgül vd., 2011:85). Tunç devrinde yaşamını sürdürmüş olan kişilerin ısırgan otundan yararlandıkları, Kopenhag Üniversitesi araştırmacıları aracılığı ile Danimarka'da Antik Losehoj mezarlığında gerçekleştirilen kazı sonucunda, 2800 yıllık mezarlıkta ısırgan otu lifinden kefenin yapıldığı veya o dönem içinde yaşamış olan kişilerin ısırgan otundan yapılmış olan kıyafetleri giydiklerine dair bulgular ortaya çıkmıştır (Özbey, 2013:16). I. Dünya Savaşı sırasında Almanlar tarafından giysilerin %85'lik kısmı ve kamuflaj ekipmanı dâhil olmak üzere çadır, atlet, çorap, sırt çantası yapımında da ısırgan lifleri kullanılmıştır (Wheeler, 2005'ten aktaran Akgül, 2013:926).

4.4. Akkaya Köyünde Isırgan Otunun Kullanımı

Akkaya köyünde tarımın geçimlik olması ve yoğun olarak hayvan gübresinin kullanımı ile birlikte ısırgan otları tarla ve bahçe gibi alanlar dâhil olmak üzere köyün hemen her bölgesinde doğal olarak yetişmektedir. Bu ısırgan otları köylüler tarafından toplanarak el işi ürünlerinde kullanılmakta böylece hem bir üretim alanı oluşturulmakta hem de bu otların temizlenmesi için kullanılacak tarım ilaçlarının topraklara vereceği zararın önüne geçilmiş olmaktadır.

Isırgan lifinin ip yapımı için kolayca ayrılması, oldukça dayanıklı olması ve sağlıklı bir ürün olması iplik yapımında tercih edilmesini sağlamıştır. Isırganlar haziran ve temmuz aylarında ısırgan lifi yapmak amacı ile toplanmaktadır. Boyları bu aylarda yaklaşık 1,5 - 2 metreye ulaşan ısırganların sap kısmı iplik yapımında kullanılmaktadır. Köyde yağışın fazla olmasından dolayı toprak nemli bir yapıya sahiptir. Bu nedenle ısırganlar toplandıktan sonra ilk aşama olarak kurutulmaktadır (Resim 3-4). Isırganların kuruma süreleri hava sıcaklığına göre değişmektedir. Havanın sıcak olduğu zamanlar 2 ya da 3 gün içinde, normal hava sıcaklığında ise bir hafta içinde kurumaktadır.

Resim 3-4. Isırgan Sap Kısmı Kurutma İşlemi

Isırgan kurutulduktan, çalısından lifi ayrıldıktan sonra soyma ve dövme işlemi gerçekleştirilmektedir. Lifi sap kısmında daha iyi ayrılmasını sağlamak amacı ile çok kuru olduğu zaman su ile hafif nemlendirilmektedir. Bu işlem tamamlandıktan sonra ip yapım işlemi için yün tarağı ile taranarak inceltilmektedir (Resim 5-6).

Resim 5-6. Tarama İşlemi (Fahrettin KILIÇ)

Tarama işleminden sonra ısırgan otunun ip için hazır olduğu aşama eğercek, iğ ya da kirmen olarak adlandırılan işlem gerçekleşmektedir. Taranan lif için eğer ile eğirme işlemi gerçekleşmektedir ve daha sonra 2 iğ ile eğerlenen lif 2 kat yapıldıktan sonra elde birleştirip bükülerek ip yapılmaktadır (Resim 7).

Resim 7. ısırgan Lifinden Elde Edilmiş Olan İplik

İp elde edildikten sonra tığ yardımıyla el sanatları ürünleri örülmeye başlanır. Bu örme işlemi el işi yapan herkes tarafından kolay bir şekilde yapılabilmektedir. Yapılan el işlerinde motiflerin bir anlamı bulunmamakla birlikte doğal bir ürün olduğu için gören kişilerin ilgisini çekmektedir (Resim 8). Bir çift çorap yapılması için bir yük (yaklaşık bir kilo) ısırgan gerekmektedir. Yapılmış olan el işi ürünlerde ısırgan otunun doğal rengi kullanılmaktadır. Bir çift çorap yapımı için 2 veya 3 kadın bir araya gelerek lif aşamasını bir ya da bir buçuk günde tamamlayabilmektedirler. Tarama, eğerme, bükme işlemleri ile birlikte süreç 1 hafta sürmektedir. Lif ip haline geldikten sonra 1 sene geçse bile bozulmamakla birlikte istenilen zaman kullanılmaktadır.

Resim 8. Isırgan İpinden Çorap yapımı(Karadeniz Ekonomi Gazetesi, 2019).

Çorap yapımında ayağın büyüklüğüne göre 750 gram ile 1 kilo arasında ısırgan otu kullanılmaktadır. Yapılan bir çift çorap 2020 yılında ortalama 200-300 TL arasında değişen fiyatlarla pazarlanmıştır. Isırgan otundan çorap dışında, çanta, şal, yorgan, kolye, küpe, cevşen konulması amacı ile kolye, başa takmak için kavuk, kol ağrısını geçirmesi amacı ile bileklik, eklem ağrılarına iyi gelmesi amacı ile dizlik yapılmaktadır (Resim 9). Ayakları serin tutma özeliği nedeniyle ayak yanmalarına ısırgan ipinden yapılmış olan çorap iyi gelmektedir. Romatizma hastalığı tedavisinde geleneksel tıpta da kullanılan ısırgan otundan üretilen ürünlerden kullanan kişiler memnun kalmakta ve ağrılarına iyi geldiğini belirtmektedirler (Sezik vd., 1997:207).

Resim 9. Isırgan İpliğinden Yapılmış Olan El İşi Ürünler (Fahrettin KILIÇ)

Isırgan ipliğinin dokuma aşamalarında yörenin farklı kültürel öğelerini de görmek mümkündür. Isırgan ipinden çorap dokuma sırasında kadınlar bir araya gelmekte, sohbetler edilmekte atma türküler söylenmektedir. Diğer bir deyişle ısırgan dokuma kendi ritüellerini de oluşturmaya başlamıştır. Bütün işlemler kadınlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Köyde bulunan 40 ile 50 yaşlarındaki kadınlar yapılacak olan el işi ürünler ile ilgilenmektedirler. Köyde yaşayanlar kendi ihtiyaçlarına yönelik patik ve kavuk gibi ürünler yaparak ürün yelpazesini genişletmektedir.

Yörede eskiden beri saç kepekleri için ısırganın suyu kullanımı, kurutulmuş ısırgandan çorba ve çay yapımı yaygındır. Fakat köy dışından ürünlere gösterilen ilgi köylülerin bu konuda gelişimlerini teşvik etmektedir. Köyde ısırgan otunun saça yararlı olduğu bilindiğinden ısırgan

otundan şampuan ve sabun yapma çalışmaları tasarımı aşamasındadır. 2020 yılı yazında yemeklik olarak kullanılan yeni çıkan yaklaşık 2 ile 3 kilo ısırgan otları kazanda kaynatılarak suya boyasını bırakması sağlanarak lifler taranıp eğertilerek içine şap atılarak kök boya yapılmıştır. Kök boya elde edilmesiyle ürünler renk ve çeşit olarak zenginleşmeye başlamıştır.

Resim 10. Isırgan İpinden Çorap yapımı (Malatya Güncel Haber, 2020).

Akkaya köyünde köylülerin kendi ihtiyaçlarını karşılamak üzere başlattıkları ve ülkemizde örneğine pek rastlanmayan ısırgan ipinden üretim faaliyeti köy dışındaki insanların da kısa sürede dikkatini çekmeye başlamıştır. Ayağı ağrıyan, romatizma hastalığına çözüm arayanlar köyde ısırgan otundan el işi faaliyetlerinin yapıldığını duyarak köyü ziyaret etmekte ve ürünlerden satın almaktadır. Ürünlerin tanıtımı için İstanbul, İzmir, Ankara'da Giresun günleri ve Akkaya köyünde ürünlerin tanıtımını sağlamak amacı ile festivaller düzenlenmiştir. Festivaller, turizm sektörünün çeşitlenmesine katkı sağlayarak ev sahibi yörenin tanıtımının yapılması, imajının artırılması amacı ile yerel halk ve ziyaretçilerin etkileşim kurmasını sağlayacak olan faaliyetlerde bulunulması açısından önem taşımaktadır (Zavalsız ve Öztürk, 2020: 458-459). Düzenlenen festivaller çerçevesinde Akkaya köyü medya mensupları, bürokratlar, akademisyenler gibi birçok farklı gruptan ziyaretçi ağırlamış, birçok yerel ve ulusal televizyon kanalı haber ve belgesel yayınlarda köyü konu almışlardır. Ürün gelişimi adına şal yapımı için Denizli'de bulunan bir fabrikaya yapılan yumaklar ve 1 kg lif, Ankara'da bulunan fabrikaya da yorgan yapımı için ısırgan lifleri gönderilmiştir.

Isırgan ürünleri için köye gelen ziyaretçiler köylülerin ürettiği farklı doğal ürünlere de ilgi göstermekte, ısırgan ürünleri yanında elma pekmezi, armut pekmezi, tereyağı, yoğurt, ıhlamur çiçeği gibi kırsal ürünler de pazarlanmaktadır. Karadeniz Bölgesi'nin eşsiz doğasının küçük bir örneğini teşkil eden Akkaya köyü bu yönü ile de ön plana çıkmakta bazı dönemlerde gruplar halinde çadırları ile gelen ziyaretçiler köyde kamp yapmaktadır.

4.5. Akkaya Köyü'nde Yer Alan Diğer Turistik Çekicilikler

Araştırma sahası olan Akkaya köyü, içerisinde kırsal turizm unsurlarını bulunduran birden fazla özelliğe sahiptir. Akkaya köyünün sınırları içinde yer alan ve 2013 yılında tabiat parkı ilan edilmiş olan Yedi Değirmenler Tabiat Parkı önemli bir doğa turizm destinasyonudur. Yedi Değirmenler Tabiat Parkı bölgesinde şelaleler, altısı köylüler tarafından kullanılan 7 adet değirmen, kale kalıntıları, şelaleler, mağaralar, kemer köprüler, obruklar ve anıt ağaçlar ve flora ve fauna türleri bakımından biyolojik çeşitliliğe sahiptir (Doğa Koruma Milli Parklar Genel Müdürlüğü, 2021; Giresun Valiliği, 2020) (Resim 11).

Resim 11. Yedi Değirmenler Tabiat Parkı Bölgesi (DKMP, 2021).

Akkaya köyünün yakın çevresinde Taşlık ovası, Orman yolu ve Karaovacık yaylaları bulunmaktadır. Alabalık başta olmak üzere farklı balık çeşitlerinin bulunduğu köyün sınırları içinde bulunan Karadona Deresi'nde olta balıkçılığı ve su sporları etkinlikleri açısından önemli bir potansiyel taşımaktadır. Doğu Karadeniz'in doğal kaynak değerleri, canlı çeşitliliği, kültürel ve tarihi güzelliklerini bir arada bulandıran Akkaya köyü ve çevresinin turistik potansiyeli foto safari turları, trekking, kuş gözlemciliği, yaban hayatı gözlemciliği, bisiklet turları, atlı yürüyüş, mağara turizmi, tarım turizmi gibi birçok turizm faaliyetinin yapılabileceği alanı içinde barındırmaktadır.

Köyde, 37 çeşit armut türü başta olmak üzere fındık, mısır, lahana, fasulye, kaldirik otu (hodan, ısıpt), karayemiş, kiraz, mantar, kabalak otu (öksürük otu), diken ucu otu (kırçan otu), kara üzüm gibi çeşitli meyve ve sebzeler ile bunlardan yapılan kabalak turşu kavurması, kiraz tuzlusu ve karayemiş turşusu, pekmez, marmelat ve reçel türleri önemli gastronomik unsurlardır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Kırsal alanlardan kentlere yaşanan hızlı göç sonucunda dünyada ve Türkiye'de kırsal nüfus hızla azalmıştır. Türkiye gibi bölgeler arası gelişmişlik farklarının fazla olduğu ülkelerde kırsal alanlarda yaşayanlar ile kentlerde yaşayanlar arasında yaşam standardı açısından büyük bir fark bulunmaktadır. Bu manada kırsal bölgelerin kalkındırılarak göçün önlenmesi adına AB ve devlet destekli birçok proje uygulanmakta, kırsal alanlarda yer alan doğal ve kültürel kaynakları ekonomik fayda yaratacak şekilde dönüştürmek üzere birçok çalışma yapılmaktadır. Özellikle son dönemde kırsal nüfusun gelir seviyesini arttırmak ve bölgeler arası gelir dengesizliğini ortadan kaldırmak adına kırsal turizm büyük önem kazanmıştır. Kırsal turizm, her şeyden önce kırsal alanlar için yarattığı istihdam ve gelir imkânları ile kırsal kalkınmanın temel araçlarından birini meydana getirmektedir. Köylerin ve kültürlerinin keşfedilmesi, yöresel ürünlerin pazarlanması, tarımsal uygulamalara katılımın sağlanması ve sürdürülebilirlik ilkesine bağlı kalarak gerçekleştirilen turizm aktivitelerinin tamamı olarak kabul edilen kırsal turizm aynı zamanda her mevsim yapılabilir olmasıyla destinasyonlarda ekonomik devamlılık sağlamaktadır. Ayrıca kırsal yerleşmelerde çiftçilerin esas geçim kaynağı olan tarımsal faaliyetleri terk etmesine gerek kalmadan onları da çekicilik unsuru olarak kullanarak yörenin sahip olduğu doğal, sosyo-kültürel ve tarihsel değerleri, turizm amaçlı kullanarak ek gelir sağlayabilmeleri ve yaşam standartlarını yükseltmeleri kırsal alanlarda turizm faaliyetlerini çok daha değerli hale getirmektedir.

Çalışma sahası olan Akkaya köyünün kırsal turizm açısından gelişim gösterebilecek önemli bir potansiyele sahip olduğu görülmüştür. Öncelikle temel çekiciliğin ısırgan ipinden elde edilen ve Türkiye’de örneğine pek fazla rastlayamayacağımız bir el sanatları ürün yelpazesine dayanması önem taşımaktadır. Önceleri yerel ihtiyaçlar için başlayan üretimin önemini kavrayan köylüler bu konuda gittikçe gelişim göstermekte, üretim yöntemlerini ve ürünlerini çeşitlendirmektedir. Köyün bulunduğu coğrafi konum itibariyle taşıdığı doğa turizmi potansiyeli, Akkaya köyünü önemli bir kırsal turizm destinasyonu olma adına bir adım ileriye taşımaktadır.

Köyde yerel ürünlerin pazarlanabilecek seviyede olması gastronomi açısından, üretilen ürünlerin sağlık açısından faydaları da sağlık turizmi açısından bir potansiyel ortaya çıkarmaktadır. Fakat köyde hem ısırgan ürünlerinin hem de diğer kırsal ürünlerin pazarlanabileceği bir pazar bulunmamaktadır. Ayrıca köye gelenlerin bilgi sahibi olma yollarının daha çok internet paylaşımları ve kişiler arası iletişim olması da yeterli tanıtımın yapılmadığını göstermektedir.

Turizmin gelişimi halinde köyde özellikle kadın üretimine dayalı bir iş kolu doğacak ve yerel bir ekonomik kaynak yaratılmış olacaktır. Kırsal turizm daha çok kadın faaliyetleri ve üretimine bağlı olduğundan faaliyetin lokomotifini kadınlar oluşturmaktadır. Buldukları bölgenin tarihi, turistik ve yerel geleneklerini devamlılığını sağlayan kadınların kısa süreli kurslarla yerel ürün üretimi ve turizm alanında bilgi seviyelerinin artırılması turizm faaliyetlerini olumlu etkileyecektir. Geçimlik olarak yapılan tarımsal faaliyetlerin gerekli sertifikasyon ve eğitim süreçlerinin tamamlanmasıyla organik tarıma dönüştürülmesi gastronomik ürünleri daha önemli konuma getirecektir.

Teknolojinin gelişimi ve küreselleşmeyle birlikte popüler kültürün dünyaya hakim olmaya başlaması ile ortaya çıkan yaşam koşulları birçok el sanatını olumsuz etkilemiştir. Birçok el sanatları ortadan kalkarken bir kısmı da mevcut koşullara uyum sağlayarak yaşamına devam etmek zorunda kalmıştır. Bu sebeple turistler ziyaret ettikleri destinasyonlarda o destinasyona has özgün el sanatlarını görme ve satın alma eğilimindedirler. Böyle bir ortamda Akkaya köyünde nispeten yeni bir el sanatının gelişimi oldukça önemlidir. Bahsedilen diğer turistik unsurların da desteğiyle oluşacak turizm hareketi sayesinde el sanatları konusunda oluşacak talep hem bu el sanatının gelişimini ve sürdürülebilirliğini sağlarken hem de destinasyonu ekonomik manada güçlendirecektir.

Kırsal turizmin gelişimiyle destinasyonda ortaya çıkabilecek birçok olumlu değişiklik olsa da sürdürülebilir turizm açısından kırsal turizmin sağlıklı bir şekilde uygulanabilmesi için geleneksel yaşantı ile turizmin bağdaştırılması, turizm kaynaklarının birliktelik ve bölge halkının ortak çalışmaları ile planlanması, korunması ve geliştirilmesi gerekmektedir. Yerel yöneticiler, ziraat ve turizm gibi konunun uzmanı bilim adamları, yerel halkın katılımıyla ve yerel halkın menfaati ön planda olacak ve sürdürülebilir turizm felsefesine uygun şekilde yapılacak bir planlama ile bölge çok önemli bir turizm destinasyonu kazanacaktır. Aksi durumda bu tür hassas alanlarda masum amaçlarla ama plansız başlayan turizm hareketleri kitle turizminden çok daha fazla zararlı hale gelebilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akgül, M. (2013). Suitability Of Stinging Nettle (*Urtica Dioica* L.) Stalks for Medium Density Fiberboards Production. *Composites Part B: Engineering*, 45(1), 925-929.
- Akgül, M., Tutuş, A., Kırtay, F., Bayraktar, S., Ayata, Ü. (2011). Isırgan Otu (*Urtica Dioica* L.) Saplarının Kimyasal Analizi, Ulusal Akdeniz Orman ve Çevre Sempozyumu, 26-28.
- Alexander, N., Mckenna, A. (1998). Rural Tourism in the Heart of England. *International Journal Of Contemporary Hospitality Management*. 10(5), 203-207.

- Ayan, A. K., Çalışkan, Ö., Çırak, C. (2006). Isırganotu (*Urtica Spp.*)'nun Ekonomik Önemi ve Tarımı. *Omü Ziraat Fakültesi Dergisi*, 21(3), 357-363.
- Ayan, A.K., Aytaç, S. ve Paslı, R. (2020). Isırgan, T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi, Samsun.
- Baumgardner, D. J. (2016). Stinging Nettle: the Bad, the Good, the Unknown. *Journal of Patient-Centered Research and Reviews*, 3(1), 48-53.
- Bayazıt, M., Ceylan, U., Saylan, U. (2012). Geleneksel El Sanatlarının Bölge Turizmine Etkisi: Güneydoğu Anadolu Bölgesi. *Journal of Life Sciences*, 1(1), 899-908.
- Bayram, V. (2011). Saç ve Saçlı Derinin Sağlığını Etkileyen Faktörler. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, (22), 66-70.
- Benson, W. (2014). The Benefits of Tourism Handicraft Sales at Mwenge Handicrafts Centre in Dar Es Salaami Tanzania, (Bachelor's Thesis). Tampere, Finland: Degree Programme in Tourism, Tampere University of Applied Sciences.
- Can, M. (2013). Geleneksel Türk El Sanatlarının Turizme ve Ekonomiye Katkısı. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(2), 259-266.
- Çalışkan, Ö., ve Ayan, A. (2011). Isırganda (*Urtica Dioica L.*) Farklı Dozlarda Npk'lı Organo Mineral Gübrenin Verim ve Bazı Verim Komponentlerine Etkisi. *Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi*, 26(3), 217-220.
- Demir, E., Sürmen, B., Harun, Ö. ve Kutbay, H. G. (2017). Salıpazarı Ve Çevresinde (Samsun/Türkiye) Doğal Olarak Yetişen Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri. *Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi*, 7(2), 68-78.
- Di Virgilio, N., Papazoglou, E. G., Jankauskiene, Z., Di Lonardo, S., Praczyk, M., Wielgusz, K. (2015). The Potential of Stinging Nettle (*Urtica Dioica L.*) as a Crop with Multiple Uses. *Industrial Crops and Products*, 68, 42-49.
- Etikan, S., Ve Çukur, T. (2011). Kırsal Turizm Faaliyetlerinin Çomakdağ-Kızılağaç Köyü El Sanatları Üzerine Etkisi. *Art-E Sanat Dergisi*, 4(8), 1-15.
- Güleç, M.M. (2012). Espiye'de Halk Dindarlığı (Doktora Tezi). Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Din Sosyolojisi Bilim Dalı.
- Harwood, J., ve Edom, G. (2012). Nettle Fibre: Its Prospects, Uses and Problems in Historical Perspective. *Textile History*, 43(1), 107-119.
- Hoşbaş, S. (2008). *Urtica Dioica L.* Bitkisi Üzerinde Farmakognozik Araştırmalar (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Farmakognozi Ana Bilim Dalı.
- Hünerel, Z. S., ve Birnaz, E. R. (2012). Halk Kültürünün Tanıtılmasında El Sanatlarının Yeri ve Önemi. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 179-190.
- John, S. (2014). A Study on the Role of Tourism in Promoting Arts and Crafts-A Case Study on Channapatna Toys. In: Proceedings of the Second International Conference on Global Business, Economics, Finance and Social Sciences, 11-13 July, India, 1-9.
- Kausar, D. R., ve Nishikawa, Y. (2010). Heritage Tourism in Rural Areas: Challenges for Improving Socio-Economic Impacts. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 15(2), 195-213.
- Kavalalı, G. *Materia Medica'dan Günümüze Uzanan Tıbbi Bitki: Isırgan*. Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi, 1(2), 35-37.
- Köroğlu, A., ve Köroğlu, Ö. (2006). Kırsal Turizmin Yöre Kalkınmasındaki Rolü: Buldan Yöresi Kırsal Turizm Potansiyeli, Buldan Sempozyumu, 233-242.
- Köşker, H., ve Karacaoğlu, S. (2019). Turizm Bağlamında Geleneksel Türk El Sanatı Lületaş İşlemciliğinin Değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (18), 991-1013.
- Loetscher, Y., Kreuzer, M., Messikommer, R. E. (2013). Utility of Nettle (*Urtica Dioica*) in Layer Diets as a Natural Yellow Colorant For Egg Yolk. *Animal Feed Science and Technology*, 186(3-4), 158-168.

- Özbek, Ö., ve Çevik, S. (2018). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Taşıyıcısı Olarak Geleneksel El Sanatları: Gönen. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(4), 588-603.
- Özbeç, Y. (2013). Isırgan Otu Lifiyle Elde Edilmiş Tekstillerde Görşellik (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Tekstil Anasanat Dalı.
- Özcüre, G., ve Yavuz, C. (2006). El Sanatları Ürünlerinin Bulunduğu Yöreye Sosyo-Ekonomik Etkileri Ve Katkıları (Ordu İli Örneği). Uluslararası Katılımlı Sanat Ekonomisi Sempozyumu, Çanakkale. 167-183.
- Özçatalbaş, O. (2000). Kırsal Turizm ve Geliştirilmesinde Yayımin Önemi. IV. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, Tekirdağ.
- Özdemir, M. ve Kaya, F.O. (2011). Günümüzde Gaziantep İlinde Bakırcılık. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 10(3), 1149-1170.
- Öztürk, İ. (2005). Türk El Sanatlarının Günümüzdeki Durumu (Tarihçe, Sorunlar, Öneriler). *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, 7, 67-75.
- Sezik, E., Yeşilada, E., Honda, G., Takaishi, Y., Takeda, Y., Tanaka, T. (2001). Traditional Medicine in Turkey X. Folk Medicine in Central Anatolia. *Journal of Ethnopharmacology*, 75(2-3), 95-115.
- Sezik, E., Yeşilada, E., Tabata, M., Honda, G., Takaishi, Y., Fujita, T., Tanaka, T., Takeda, Y. (1997). Traditional Medicine in Turkey VIII. Folk Medicine in East Anatolia; Erzurum, Erzincan, Ağrı, Kars, Iğdır Provinces. *Economic Botany*, 51(3), 195-211.
- Sıralı, R. ve Deveci, M., 2002. Bal Arısı (Apis Mellifera L.) İçin Önemli Olan Bitkilerin Trakya Bölgesinde İncelenmesi, *Uludağ Arıcılık Dergisi* 2(1), 17-26.
- Soykan, F. (1999). Doğal Çevreye Kırsal Kültürle Bütünleşen Bir Turizm Türü: Kırsal Turizm. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 67-75.
- Tello, S., Halifeoğlu, İ., Bozkurt, M., Bulmuş, Ö. (2008). Meme Kanseri Oluşturulmuş Ratlarda Isırgan Otunun Total Antioksidan Durumu Üzerine Etkisi. *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Tıp Dergisi*, 22, 179-83.
- Torun, E. (2013). Kırsal Turizmin Bölge İnsanına Katkıları. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2013(1), 31-37.
- Viljoen, J., ve Tabela, K. (2007). Rural Tourism in South Africa: Trends and Challenges. HscPress, South Africa.
- Vogl, C. R., ve Hartl, A. (2003). Production and Processing of Organically Grown Fiber Nettle (Urtica Dioica L.) and its Potential Use in the Natural Textile Industry: A Review. *American Journal of Alternative Agriculture*, 18(3), 119-128.
- Zavalsız, Y.S. ve Öztürk, Y.E. (2020). Festivallerin Yerel Halk Üzerindeki Sosyo-Kültürel Etkileri: Uluslararası Altın Safran Belgesel Film Festivali Örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10 (2), 456-474.

Kullanılan Elektronik Kaynaklar

- Doğa Koruma Milli Parklar Genel Müdürlüğü (2021). <http://yedidegirmenler.tabiat.gov.tr/>, 02.01.2021 tarihinde erişildi.
- Giresun Valiliği (2021). Yedi Değirmenler Tabiat Parkı. <http://www.giresun.gov.tr/yedi-degirmenler-tabiat-parki>, 02.01.2021 tarihinde erişildi.
- Google Haritalar, (2020). <https://www.google.com.tr/maps/dir/giresun+merkez,+giresun/akkaya,+28602+akkaya%2fespiye%2fgiresun>, 12.11.2020 tarihinde erişildi.
- Inaltong, T. (2020). Türkiye'nin Otları. <http://www.turkishcuisine.org/print.php?id=188&link=http://www.turkishcuisine.org/ingredients-7/ingredients-used-in-turkish-cuisine-66/wild-greens-and-herbs-188.html>, 30.11.2020 tarihinde erişildi.

- Karadeniz Ekonomi Gazetesi (2019). Giresun'un Espiye İlçesinde Kadınlar Isırgan Otundan Dokuma Ürün Yapıp Satıyorlar. https://karadenizekonomi.com.tr/haberler/%C4%B1s%C4%B1rgan_otundan_dokuma_urunler-8572, 01.01.2021 tarihinde erişildi.
- Malatya Güncel Haber (2017). Isırgan Otuyla Organik Gıdadan, Organik Giyime. <http://www.malatyaguncel.com/isirgan-otuyla-organik-gidadan-organik-giyime-649139h.htm>, 01.01.2021).
- TÜİK Merkezi Dağıtım Sistemi (2020). <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?locale=tr>, 12.11.2020 tarihinde erişildi.
- Wikipedia. (2020). Giresun'un İlçeleri. https://tr.wikipedia.org/wiki/Giresun%27un_il%C3%A7eleri, 12.11.2020 tarihinde erişildi.